

Dunnas* en l'istorgia, dunnas* en il preschent

DA GIUANNA BEELI*

Jau stoss conceder, ils 14 da zercladur avant in onn na sun jau betg stada sin via, n'hai jau betg fatg chauma. Quai è in dals muments dals dus onns passads ch'jau deploresch il pli fitg d'avair stuì eser da viadi per l'Europa enturn. Jau hai manchentà quest eveniment istoric e pli impurtant dal temp recent, probabel sesend en ina sala da conferenza u en x-in tren cun destinaziun ch'jau na ma regord gnanc pli. Betg manchentà n'hai jau dentant il moviment e l'unda violetta.

In ha betg dà sulet in, dus u traiss motivs da chauma, dentant fitgbliers e divers. Cun tschientineras acziuns creativas han dunnas* e persunas solidarisadas conquistà il spazi public e discutà discriminaziuns, il siemi d'egalitat e co arriavar a quella. Pertge, era sch'il mo-

viment da dunnas* ha cuntanschìbler dapi l'emprima chauma, ils 14 da zercladur 1991, èn dunnas* anc adina e cuntuadament marginalisadas multiplamain?

Co istoricra na vi jau betg laschar da dar in sguard en il passà. En il temp modern tempriv (perioda da 1500–1800), l'epoca ch'interessescha mai fermamain, èn dunnas fitg darar vesaivlas, saja quai en las funtaunas contemporanas, ma er en la litteratura (scientifica) davart quest'epoca. Pir dapi curt, cun tschentiar autras dumondas a las funtaunas, han las dunnas* pudì s'emancipar or dal narrativ da la «istorgia dals gronds umens». Igl è vegni à la glisch che dunnas* faschevan ina part impurta da raits socialas, economicas e politicas. Co fiss la curt a Versailles tgi sa stada senza dunnas* che scutinavan en l'ureglia al retgsulegl Louis XIV? Co fissan nossas valladas sa sviluppadas senza che

las dunnas* avessan prendì las hotas enta maun, entant ch'ils umens faschevan servetsch da mercenaris en l'ester?

He dunnas* n'en mai cumplettamain egualas senza equalitat è evident en l'istorgia. En ils cudeschs d'instrucziun d'istorgia n'han figuras femininas dentant nagin plaz, lur istorgia vegn surseglida. Quai n'è er betg sa midà dapi la chauma da l'onn passà. Tge ch'è dentant sa midà è ch'il tema è vegni pli vesaivel e cumprendibel en la discussiun publica.

Uschì bleras dunnas* sco anc mai han fatg il pass a Berna suenter las elecziuns da l'atun passà. Capacitads politicas rinforzadas mainan er a dumbers augmentads en posiziuns da cader en il sectur economic. Ma anc adina na correspunda la represchentanza politica, nundir en auters secturs, betg al dumber effectiv da dunnas en

Svizra. Anc mender para la situaziun sin il plaun chantunal e communal.

Co che Laura Liswood, la secretaria generala dal Council of Women World Leaders, ha ditg ina giada han dunnas* ina passiun ed in desideri da far midadas. Uschia n'è noss cumbat betg mo in cumbat per las dunnas*, dentant per ina societad solidarica, senza rassism, sexism, homo-, transed outras fobias. Igl è in cumbat cunter structuras inegualas en tut ils champs da la societad. Perquai, charas dunnas*: Pertge betg, cun il proxim post liber en suprastanza communal, cun las proximas elecziuns chantunala, cun la proxiima vacanza en vossa fatschenta, esser confermadas, esser segiras da vus sezzas ed iniziari il midament?

* Giuanna Beeli è doctoranda d'istorgia e dapi 2018 presidenta da la GCEE, la Giuventetgna da las Cuminanzas Etnicas Europeicas (GCEE).

Vuschs da dunnas*

Avant in onn era l'entira Svizra violetta. En vista als 14 da zercladur 2019, en vista a manifestaziuns da dunnas* en tut la Svizra, discutava l'entir pajais davart la rolla da la donna en la societad, l'egalitat da pajas, la represchentanza feminina en la politica e la cuminanza «queer». Ed uss, in onn pli tard? Tge è restà? Tgè è sa midà? – La FMR ha laschà vegnir a pled quest'enna a tschintg persunas: *Viola Cadruvi, Anna Serarda Campell, Aita Zanetti, Asa Hendry e Giuanna Beeli*.